

"Pastewnik" - to małe drewniane domki odzwierciedlające kilkusetletnią urbanistyczną tradycję Przeworska i okolic, przeniesione w jedno miejsce (przy trasie E40). Jedyne w Polsce "żywy" skansen, łączący zabytkową formę budownictwa drewnianego z funkcją hotelarską i gastronomiczną.

Istnienie tego unikalnego kompleksu budynków o charakterze użytkowym jest efektem "Przeworskiego zamysłu" - skutecznego ratowania drewnianego budownictwa i dostosowania ich do pełnienia funkcji turystycznych. Na początku przeniesiono kuźnię oraz dom tkacki z przeznaczeniem na karczmę turystyczną, później "Pastewnik" wzbogacił się o modrzewiowy dwór z Krzeczowic z dwuspadowym dachem.

Zajazd - Camping - Skansen "Pastewnik" był wielokrotnie nagradzany przez Federację Campingu i Caravaningu. W skład kompleksu wchodzi restauracja "Zajazd-Pastewnik", która poleca smaczne potrawy regionalnej kuchni, serwowane w stylizowanych wnętrzach zabytkowej karczmy, realizuje i podaje dania na życzenie klienta, organizuje zjazdy, przyjęcia weselne i okolicznościowe, obsługuje narady i spotkania. Skansen - Motel dysponuje pomieszczeniami o wysokim standardzie europejskim. Oferuje wygodne, komfortowe pokoje o przytulnie urządzonej wewnątrz - czynne przez cały rok.

Charakterystyka niektórych budynków wchodzących w kompleks zabudowy skansenu:

- **Dom Maślarka z ul. Krakowskiej nr 8 w Przeworsku.** Ten dom mieszczkański budowlany był w latach 1848 - 185. Długi okres budowy - 4 lata wynikł ze względu na epidemię cholery. Inwestorem był Wojciech Rybacki a dom służył również do skupu masła od okolicznych chłopów. Masło po pewnym uzdatnieniu wysłano w specjalnych beczkach (wykonywanych przez miejscowego bednarza F. Żelaznego) do Wiednia. Stąd powstała nazwa "Dom Maślarka", który został rozebrany i przewieziony na Pastewnik w 1979 r., a zmontowany i adaptowany w latach 1979 - 1981. Jest to budynek drewniany o konstrukcji węglowej, parterowy, częściowo podpiwniczony z dachem wysokim wielospadowym krytym gontem.

- **Dom rodziny Urbanów z ul. Cichej w Przeworsku,** pochodzi z końca XIX w, reprezentuje typ mieszkań najuboższej warstwy społecznej, zwanej wyrobnikami. Założony na planie prostokąta o bardzo skromnych wymiarach 5,12 x 6,44 m, mieści tylko małą sień o pow. 7,70m² i jedną izbę o pow. 21m² z wielkim piecem chlebowym i kuchnią. Pod piecem głęboka wnęka służąca kiedyś do okresowego przetrzymywania drobnego inwentarza żywego. Ściany o konstrukcji wieńcowej - węgły z osłatkami. Dach czterospadowy kryty gontem. Okresowo w tym małym domku mieszkało 8 osób. Rozebrany i zmontowany na Pastewniku w 1977 r. służy obecnie jako recepcja.

- **Dom rodziny Krzanów z ul. Słowackiego 4 w Przeworsku** parterowy, drewniany pochodzący z XVIII - XIX w. reprezentuje budynek tkacki posiadający po stronie północnej długi korytarz przeznaczony do wyboru płótna. Znaczne wymiary budynku do 8,40 x 20.16 dowodzą zasobności ówczesnych właścicieli. Konstrukcja ścian wieńcowo - węglowa z osłatkami. Dach czterospadowy kryty gontem. Strych oświetlony wybudówkami w połaciach podłużnych dachu. W latach 1976-1977 rozebrany, przewieziony i zmontowany na Pastewniku, adaptowany został na zaplecze kuchenne gospodarstwa Zajazdu.

- **"Dom Gacki".** Zbudowany przez mieszkańców wsi Gać w 1924 r. pod kierownictwem miejscowego majstra Antoniego Brody. Był bazą oświaty, kultury, samorządu i walki o postęp społeczny. Uchwałą zebrania wiejskiego z dnia 10.02.1980 r. darowany na rzecz żywego skansenu. W latach 1980-1983 rozebrany i ponownie złożony na Pastewniku. Oddany został do użytku turystów w czasie XII Tygodnia Tradycji i Współczesności Kultury Przeworskiej w dniu 8

czerwca 1983 r. Drewniany, bez piwnic o wieńcowo - węglowej konstrukcji ścian z dachem dwuspadowym krytym dachówką (dlatego nazywa się dom a nie chałupa). Posiada dwie werandy i dwie wybudówki w dachu oraz daszki przyzbowe. Formą nawiązuje do tradycji w budowie chałup i została wzbogacona ozdobnie wykończonym deskowaniem.

- **Kuźnia Sowińskich z ul. Lwowskiej 8.** Jest to dom z kuźnią zbudowany przed 1850 r. przez kowala Jana Sowińskiego. W kuźni 3 pokolenia Sowińskich wykonywały podkuwanie koni, okuwanie drewnianych wozów (z tego czasu zachowały się "rafmaszyna" i bufor do "sztachowania" osi, ręczny miech i inne narzędzia). Kuźnia obsługiwała stacjonujące w Przeworsku oddziały austriackiej konnicy, pocztę konną przeworskiego pocztyliona Miisiągiewicza, przejeżdżających kupców a szczególnie rolników z Przeworska i okolic. Część mieszkalna budynku jest wykonana z drewnianych bali o konstrukcji węglowej. trzy ściany kuźni murowane z cegły. Dach nad całością wysoki drewniany, trzyspadowy nad mieszkaniami a nad kuźnią naczółkowy bez daszku przyzbowego, kryty gontem. W ramach konserwacji i adaptacji uzyskano 3 alkierze z 5 miejscami noclegowymi oraz XIX w. kuźnię z tradycyjnym wyposażeniem i miejscem pracy artysty metaloplastyka. Budynek w latach 1983-1986 rozebrano, przeniesiono na Pastewniki i oddano do użytku turystów w czasie obchodów XV Tygodnia Tradycji i Współczesności Kultury Przeworskiej w czerwcu 1986 r.

- **"Dworek z Krzeczowic"** "Inwentarz dóbr wsi Krzeczowice", sporządzony w 1701 r., zawiera wiele zdań, zwrotów i określeń na temat dworku. Określenia te dla celów projektowo-adaptacyjnych zostały potraktowane na równi z współczesnym opisem do inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskiej. Dworek ten uznany został jako najcenniejszy z zachowanych tego typu budynków w dawnym woj. rzeszowskim. Parterowy z gankiem wzbogaconym tympanonem wspartym na 4 kolumnach. Dach łamany polski, czterospadowy, kryty gontem. W czasie adaptacji dodano głęboko ukryte piwnice oraz na strychu zaprojektowano 4 dodatkowe pokoje. Przeznaczony został w całości na miejsca noclegowe. Urządzone ma być 2 apartamenty i 8 pokoi z 21 łózkami. Przy projektowaniu adaptacji i urządzenia wewnątrz wykorzystywano dane z "Inwentarza". W latach 1983-1986 rozebrany, przewieziony na Pastewnik, zmontowany w surowym stanie i pokryty nowym gontem.

- **Dom L. Trybalskiego z ul. Wałowej 9.** Zbudowany ponad 150 lat temu przez przeworskiego tkacza Frotkowskiego. Prezentuje bardzo skromny budynek rzemieślniczy. Posiadał tylko przelotową sień-warsztat, komora-skład surowca i jedną izbę mieszkalną z wielkim uniwersalnym piecem. Mieszana konstrukcja ścian składa się z elementów sumikowych i węglowych. Bale ścian wykonano skromnie z połowizn.

- **Chałupa Kotlińskich z ul. Węgierskiej 7 w Przeworsku**, dwutraktowa z drewna jodłowego i sosnowego, łączonego w węgły. W komorze data 1780r. Dach wysoki czterospadowy kryty słomą ale z kalenicą pokrytą gontem. Jest to dobrze zachowany przykład budownictwa przysłupowego i stanowi jednocześnie jeden z najstarszych zachowanych tego typu budownictwa na terenie.

- **Chałupa rodziny Surówków z ul. Pod Parkiem 4 w Przeworsku**, pochodzi z wolno stojącej zagrody chłopskiej z 1 połowy XIX w. Dwutraktowa. Dach czterospadowy wysoki kryty słomą.